

TER ONDERTEKENING

Aan: MPVO

**Kanselijkheid en
Onderwijsondersteuning**

Van
5.1.2.e

Datum
15 maart 2023

Referentie
37318203

Bijlagen
Kamerbrief

Contouren van werkagenda

nota

Kamerbrief inclusief onderwijs

Aanleiding

We vragen uw akkoord om de Kamerbrief over inclusief onderwijs, na akkoord in de ministerraad van 17 maart, te verzenden naar de Tweede Kamer.

Geadviseerd besluit

- Door ondertekening gaat u akkoord met de inhoud en verzending van de brief aan de Tweede Kamer.

Toelichting

- In deze brief deelt u, mede namens de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, uw visie op inclusief onderwijs en hoe we daar naar toe zullen werken in de komende jaren.
- U stuurt daarmee de contouren van een werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035 en een pamflet van een bijeenkomst met jongeren over inclusief onderwijs naar de Tweede Kamer.
- U zet de ambitie voor 2035 neer. Dit betekent niet dat het in 2035 (pas) 'af' is, inclusief onderwijs is een beweging. De ambitie concretiseren we nog dit jaar. En daarbij kijken we ook naar een aantal belangrijke punten waar nog een volgende stap op gezet moet worden, bijvoorbeeld op het snijvlak van onderwijs en zorg. Hierover zijn in de brief vragen opgenomen.
- We stellen een lerende, gefaseerde aanpak voor waarbij we aansluiten bij de ontwikkelingen in de praktijk. De komende drie jaar zetten we met name in op stimuleren, faciliteren en ondersteunen.
- Elke drie jaar is er een ijkmoment (2025, 2028, 2031) om te bepalen welke vorderingen er zijn gemaakt en in welke mate we dichterbij de ambitie komen.
- Van stimuleren en faciliteren bewegen we steeds meer naar een fase waarin de vrijblijvendheid rondom inclusief onderwijs afneemt. Uiterlijk in de laatste fase vanaf 2029, en zoveel eerder als mogelijk, gaan meerdere verplichtingen gelden rondom het uitvoeren van inclusief onderwijs.
- De ambitie, de werkagenda en de gezamenlijke inzet, voor in ieder geval het komende jaar, wordt breed gedragen door de betrokken partijen. Tegelijkertijd hebben een deel van de partijen ook aangegeven dat er nog een concretiseringslag nodig is.
- Groot punt van zorg is dat de AOb, CNV en het Lerarencollectief zich begin 2022 teruggetrokken hebben uit de gesprekken over inclusief onderwijs. Naar aanleiding daarvan is in de uitwerkingsvragen een expliciete vraag opgenomen over hoe we er voor zorgen dat – gegeven

het lerarentekort en de hoge werkdruk – leraren de juiste ondersteuning krijgen.

Datum
15 maart 2023

- In de brief nodigt u alle partijen uit om de komende periode verder in gesprek te gaan over de contouren van de werkagenda. Zoals afgesproken tijdens het overleg van 14 maart, zult u nog voor verzending van de brief alle partijen, waaronder lerarenvertegenwoordigers, uitnodigen om in april of mei hierover een gesprek te voeren.

Financiële paragraaf

- In de brief is aangegeven dat er deze kabinetsperiode geen aanvullende middelen beschikbaar voor de uitvoering van de werkagenda. In de eerste fase zal gekeken moeten worden naar mogelijkheden binnen de huidige financiering.
- Ondanks de waarschuwing dat er geen aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld, wordt een verwachting gewekt voor de langere termijn. Hier zit een risico in. Ook de IRF heeft in de eerste reactie aangegeven kritisch te zijn. Zij stellen dat er nog goed gekeken moet worden naar de balans tussen de aangekondigde ambities en het beschikbare budget.
- Met ingang van schooljaar 2024/2025 start een nieuwe, ruimere, experimenteerregeling samenwerking regulier en speciaal. Voor deze experimenten komt geen extra budget beschikbaar. Wel blijven de budgetten van het speciaal onderwijs volledig beschikbaar om die integratie mogelijk te maken en leerlingen de ondersteuning te geven die zij in het regulier onderwijs nodig hebben.

Politieke context

In het coalitieakkoord staat "We streven naar inclusief onderwijs waarbij kinderen met en zonder een beperking of ziekte samen naar school gaan."

Met deze brief geeft u invulling aan:

- De toezegging uit de verbeteraanpak passend onderwijs om te komen met een gezamenlijke route naar inclusief onderwijs.¹
- De toezegging van uw voorganger uit het twee minutendebat Passend Onderwijs uit 2021, dat de Tweede Kamer een stappenplan c.q. routekaart inzake inclusiever en inclusief onderwijs ontvangt.
- De motie van het lid Van Meenen² uit juli 2019 waarin hij de regering vraagt een brede coalitie op te bouwen om tot inclusief en goed onderwijs voor ieder kind te komen.
- Gaat u in op het verzoek van de Kamer in het debat Passend onderwijs van 30 maart 2022 om te reflecteren op het spanningsveld tussen een individuele aanpak, om recht te doen aan ieder kind, of een meer groeps- en contextgerichte visie op onderwijs³.

Krachtenveld

¹ Kamerstukken II, 2020 – 2021, 31 497, nr. 371

² Kamerstukken II, 2018 – 2019, 31 497, nr. 327.

³ Als onderdeel van het gedachtengoed van dr. Bert Wienen, associate lector Jeugd bij de hogeschool Windesheim.

- De ambitie, de werkagenda en de gezamenlijke inzet, voor in ieder geval het komende jaar, wordt breed gedragen door betrokken partijen. Tegelijkertijd hebben een deel van de partijen ook aangegeven dat er nog een concretiseringsslag nodig is. Die slag maken we nog dit jaar.
- De vertegenwoordigers van de leraren hebben zich begin 2022 teruggetrokken uit de bestuurlijke gesprekken over passend en inclusief onderwijs. Ze vinden dat de randvoorwaarden (kleinere klassen, goed opgeleid en ondersteund personeel en duidelijkheid welke ondersteuning een regulier school moet bieden) eerst op orde moeten zijn voordat de volgende stappen gezet kunnen worden naar inclusief onderwijs. Ambtelijk zijn we in gesprek om te kijken hoe deze partijen weer aan kunnen sluiten.
- Het feit dat de leraren een beperkte bijdrage hebben geleverd aan de werkagenda is een groot punt van zorg. Tegelijkertijd willen we deze beperkte bijdrage niet leidend laten zijn in het zetten van verdere stappen.
- De bespreking in de CWIZO was over het algemeen positief. De CWIZO is akkoord gegaan met doorgeleiding naar de RWIZO, met inachtneming van een aantal opmerkingen uit de CWIZO.
- De bespreking in de RWIZO was positief. Doorgeleiding naar de MR kon zonder wijzigingen.

Datum
15 maart 2023

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

TER ONDERTEKENING

Aan: MOCW, MPVO

**Kansengelijkheid en
Onderwijsondersteuning**

Van

5.1.2.e

Datum

20 februari 2023

Referentie

36222735

Bijlagen

Extern OCW afgestemd

VWS, FIN/IRF

nota

Aanbieding Kamerbrief Route naar inclusief onderwijs
2035 RWIZO

Aanleiding

Naar aanleiding van het BWO van 13 februari tussen MPVO en SVWS en de CWIZO van 20 februari ontvangt u hierbij een aangepaste versie van de kamerbrief Route naar inclusief onderwijs 2035. Daarnaast vragen we uw akkoord op het aanbiedingsformulier voor de RWIZO van 14 maart (deadline 24 februari vanwege het voorjaarsreces).

Geadviseerd besluit

Bent u akkoord met het RWIZO aanbiedingsformulier en aanbieding van de kamerbrief voor de RWIZO van 14 maart?

Toelichting

Verwerking opmerkingen overleg MPVO en SVWS 13 februari:

- De verbinding tussen onderwijs en zorg is op meerdere plaatsen in de brief nadrukkelijk opgenomen. Hiervoor is ook met tekst geschoven zodat er geen apart onderdeel Verbinding met andere dossiers meer noodzakelijk is in de brief.
- Om scherper te maken dat deze werkagenda een eerste stap is in een langer proces is dit op een aantal plekken nadrukkelijker opgenomen en is een aantal vragen opgenomen die beantwoord moeten worden om onze gezamenlijke ambitie te bereiken:
 - Hoe integreren we de perspectieven van gemeenten, samenwerkingsverbanden en jeugdzorgregio's tot een logische samenhang?
 - Hoe verbinden we de beschikbare ondersteuning van het samenwerkingsverband en de (jeugd)hulp vanuit de gedachten "één team één plan"?
 - Wat is er nodig om in de regio niet-vrijblijvende afspraken te maken en samenwerking te versterken?
 - Wat verstaan we onder inclusieve huisvesting, zonder drempels en belemmeringen voor alle onderwijsdeelnemers?
 - Inclusief onderwijs kan niet zonder leraren en andere onderwijsprofessionals, die voldoende worden ondersteund. Hoe zorgen we ervoor dat – gegeven het lerarentekort en de hoge werkdruk - leraren die ondersteuning krijgen?
 - Hoe vereenvoudigen we de financiering op school voor leerlingen met een zorgbehoefte?

- Hoe lossen we knelpunten in wet- en regelgeving op die nu maatwerk bij complexe ondersteuningsvragen in de weg zitten?

Datum
20 februari 2023

Verwerking opmerkingen uit de CWIZO van 20 februari:

De bespreking in de CWIZO was over het algemeen positief. De CWIZO is akkoord gegaan met doorgeleiding naar de RWIZO, met inachtneming van de opmerkingen in de CWIZO.

Naar aanleiding van opmerkingen van SZW:

- In 'Waarom werken we naar inclusief onderwijs' is toegevoegd wat de theorie is waarom inclusief onderwijs beter is voor de groep jongeren en voor het individu.
- Is benadrukt dat verschillende partijen middels het initiatief 'Een sterke basis door krachtige samenwerking' de pedagogische basis, de verbinding tussen onderwijs en zorg, willen versterken. Dit initiatief is een uitvloeisel van de hervormingsagenda/verbindingsroute.
- Is een tekstsuggestie overgenomen waarbij we verwijzen naar de eerdere communicatie aan de Tweede Kamer over de verkenning naar inclusieve kinderopvang. Hierover wordt u binnenkort, ter voorbereiding op een bewindspersonenoverleg, nader geïnformeerd.
- Ten slotte is verhelderd wat er verstaan wordt onder verplichtend karakter en voor wie.

Naar aanleiding van opmerkingen van AZ:

- AZ vindt het erg kwetsbaar dat de leraren niet met ons in gesprek willen gaan. AZ heeft daarnaast aangegeven dat het logisch zou zijn om het gebrek aan draagvlak bij de leraren ook in de RWIZO aan de orde te laten komen. Om te verhelderen dat de werkagenda een eerste stap is in een langer proces zijn bovengenoemde vragen opgenomen. De vraag specifiek over de ondersteuning van de leraren biedt hopelijk een nieuwe ingang voor een gesprek met de lerarenvertegenwoordiging.

Overige opmerkingen

- BZK heeft aangeboden graag mee te denken te zijner tijd, middels een Uitvoering Departementaal Onderzoek (UDO), als er meer helder is rondom inclusieve huisvesting.
- SCP geeft aan dat er kansen liggen om de Kamerbrief te verbreden naar de sociale basis en laagdrempelige jeugd- en gezinshulp in de wijk (in plaats van alleen inclusief onderwijs). Hier komen we al meer aan tegemoet door meer integraal vanuit onderwijs- en zorg en de pedagogische basis te kijken. Verder zal in de volgende fase moeten worden bekeken in hoeverre dit mogelijk is.
- SCP heeft verder zorgen of de noodzakelijke toerusting van leraren binnen de huidige financiële kaders kan worden gerealiseerd.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

TER BESLUITVORMING

Aan: MPVO via MOCW

**Kanselijkheid en
Onderwijsondersteuning**

Van
5.1.2.e

Datum
18 januari 2023

Referentie
35510596

Bijlagen
1. CWIZO Aanbiedingsformulier
Kamerbrief Werkagenda Route
naar inclusief onderwijs 2035
2. Kamerbrief Werkagenda
Route naar inclusief onderwijs
2035
3. Werkagenda Route naar
inclusief onderwijs 2035
4. Pamflet jongerenbijeenkomst

Intern OCW afgestemd
IVHO, Programma Discriminatie
en Racisme

**Interdepartementaal
afgestemd**
VWS, FIN/IRF

nota

Nota ter besluitvorming MPVO en ter info MOCW CWIZO
aanbiedingsformulier Werkagenda inclusief onderwijs

Aanleiding

Hierbij ontvangt u het aanbiedingsformulier voor de CWIZO van 20 februari a.s. over de Kamerbrief Werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035. De Werkagenda is de uitwerking van de routekaart inclusief onderwijs.

Geadviseerd besluit

Bent u akkoord met het CWIZO aanbiedingsformulier en aanbieding van de kamerbrief voor de CWIZO van a.s. 20 februari?

Planning

Het voorstel is om de werkagenda gezamenlijk met de voortgangsrapportage passend onderwijs naar de Tweede Kamer te versturen voor het debat passend onderwijs van 22 maart a.s.. Om dit te kunnen halen:

- Is de brief geagendeerd in de CWIZO van 20 februari (aanlevering 10 februari) en de MR van 17 maart.
- Nadere afstemming met IRF en de veldpartijen is deze week gestart.
- Na uw akkoord worden deze stukken ter info aan MOCW gestuurd.

De werkagenda zelf is eind 2022 al besproken door d.KO met de betrokken veldpartijen¹. Vanwege het korte tijdsbestek is de Kamerbrief in concept voorgelegd aan de betrokken veldpartijen. De ontvangen input is verwerkt.

Kernpunten

Voor MOCW:

- De brief richt zich op het funderend onderwijs. Er zijn op dit moment geen directe raakvlakken met het mbo of ho, behalve dat er uiteraard goede aansluiting met het vervolgonderwijs moet blijven. In de brief geven we aan dat de verbinding met aanpalende sectoren in het vervolg verder willen versterken.
- Op p. 9 wordt de Werkagenda Samen voor het beste onderwijs aangehaald.

¹ JongPIT, LAKS, LBVSO, Ouders & Onderwijs, Iederin, Balans, LBBO, BiOND, Onderwijsconsulenten, AVS, PO-raad, VO-raad, sectorraad PRO, Netwerk LPO, sectorraad samenwerkingsverbanden VO, sectorraad GO, VIVIS, Siméa, VWS, Inspectie v.h. Onderwijs, Ingrado.

AOb, CNV en Lerarencollectief hebben zich aan het begin van het traject teruggetrokken uit het overleg. Defence for Children na de zomer 2022.

Voor MPVO

Datum

18 januari 2023

- In deze brief deelt u, mede namens de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, uw visie op inclusief onderwijs en hoe we daar naar toe zullen werken in de komende jaren.
- U stuurt daarmee de Werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035 en een pamflet van een bijeenkomst met jongeren over inclusief onderwijs naar de Tweede Kamer.
- U zet de ambitie voor 2035 neer. Dit betekent niet dat het in 2035 (pas) 'af' is, inclusief onderwijs is een beweging. De ambitie concretiseren we nog dit jaar.
- We stellen een lerende, gefaseerde aanpak voor waarbij we aansluiten bij de ontwikkelingen in de praktijk. De komende drie jaar zetten we met name in op stimuleren, faciliteren en ondersteunen.
- Elke drie jaar is er een ijkmoment (2025, 2028, 2031) om te bepalen welke vorderingen er zijn gemaakt en in welke mate we dichterbij de ambitie komen.
- Van stimuleren en faciliteren bewegen we steeds meer naar een fase waarin de vrijblijvendheid rondom inclusief onderwijs afneemt. Uiterlijk in de laatste fase vanaf 2029, en zoveel eerder als mogelijk, gaan meerdere verplichtingen gelden rondom het uitvoeren van inclusief onderwijs.
- In deze kabinetsperiode zijn er geen aanvullende middelen beschikbaar voor de uitvoering van de werkagenda. In de eerste fase zal gekeken moeten worden naar mogelijkheden binnen de huidige financiering.
- De ambitie, de werkagenda en de gezamenlijke inzet, voor in ieder geval het komende jaar, wordt breed gedragen door de betrokken partijen. Tegelijkertijd hebben een deel van de partijen ook aangegeven dat er nog een concretiseringsslag nodig is.
- Groot punt van zorg is dat de AOb, CNV en het Lerarencollectief zich begin 2022 teruggetrokken hebben uit de gesprekken over inclusief onderwijs. Ambtelijk zijn we in gesprek om te kijken hoe deze partijen weer aan kunnen sluiten. Tegelijkertijd willen we deze beperkte bijdrage niet leidend laten zijn in het zetten van verdere stappen.

Toelichting

Met deze brief geeft u invulling aan:

- De toezegging uit de verbeteraanpak passend onderwijs om te komen met een gezamenlijke route naar inclusief onderwijs.²
- De toezegging van uw voorganger uit het twee minutendebat Passend Onderwijs uit 2021, dat de Tweede Kamer een stappenplan c.q. routekaart inzake inclusiever en inclusief onderwijs ontvangt.
- De motie van het lid Van Meenen³ uit juli 2019 waarin hij de regering vraagt een brede coalitie op te bouwen om tot inclusief en goed onderwijs voor ieder kind te komen.
- Gaat u in op het verzoek van de Kamer in het debat Passend onderwijs van 30 maart 2022 om te reflecteren op het spanningsveld tussen een

² Kamerstukken II, 2020 – 2021, 31 497, nr. 371

³ Kamerstukken II, 2018 – 2019, 31 497, nr. 327.

individuele aanpak, om recht te doen aan ieder kind, of een meer groeps- en contextgerichte visie op onderwijs⁴.

Datum
18 januari 2023

Krachtenveld: draagvlak voor (het tempo van) de werkagenda is verdeeld

- De ambitie, de werkagenda en de gezamenlijke inzet, voor in ieder geval het komende jaar, wordt breed gedragen door betrokken partijen. Tegelijkertijd hebben een deel van de partijen ook aangegeven dat er nog een concretiseringsslag nodig is. Die slag willen we, als onderdeel van de uitvoering van de werkagenda, dit jaar gaan maken.
- De vertegenwoordigers van de leraren hebben zich begin 2022 teruggetrokken uit de bestuurlijke gesprekken over passend en inclusief onderwijs. Ze vinden dat de randvoorwaarden (kleinere klassen, goed opgeleid en ondersteund personeel en duidelijkheid welke ondersteuning een regulier school moet bieden) eerst op orde moeten zijn voordat de volgende stappen gezet kunnen worden naar inclusief onderwijs. Ambtelijk zijn we in gesprek om te kijken hoe deze partijen weer aan kunnen sluiten.

Het feit dat de leraren een beperkte bijdrage hebben geleverd aan de werkagenda is een groot punt van zorg. Tegelijkertijd willen we deze beperkte bijdrage niet leidend laten zijn in het zetten van verdere stappen.

Financiële paragraaf

- In de brief is aangegeven dat er deze kabinetsperiode geen aanvullende middelen beschikbaar voor de uitvoering van de werkagenda. In de eerste fase zal gekeken moeten worden naar mogelijkheden binnen de huidige financiering.
- Ondanks de waarschuwing dat er geen aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld, wordt een verwachting gewekt voor de langere termijn. Hier zit een risico in. Ook de IRF heeft in de eerste reactie aangegeven kritisch te zijn. Zij stellen dat er nog goed gekeken moet worden naar de balans tussen de aangekondigde ambities en het beschikbare budget.
- Met ingang van schooljaar 2024/2025 start een nieuwe, ruimere, experimenteerregeling samenwerking regulier en speciaal. Voor deze experimenten komt geen extra budget beschikbaar. Wel blijven de budgetten van het speciaal onderwijs volledig beschikbaar om die integratie mogelijk te maken en leerlingen de ondersteuning te geven die zij in het regulier onderwijs nodig hebben.

Samenvatting van de brief

- Inclusief onderwijs is voor jongeren met én zonder een extra ondersteuningsbehoefte. Het is belangrijk dat jongeren samen opgroeien, samen leren en met respect en tolerant met elkaar omgaan. Zo ervaren we dat iedereen anders is, anders leert en anders denkt. Kortom dat diversiteit de norm is. Inclusief onderwijs draagt bij aan gelijkwaardige behandeling en gelijkwaardige deelname aan de samenleving.

⁴ Als onderdeel van het gedachtengoed van dr. Bert Wienen, associate lector Jeugd bij de hogeschool Windesheim.

- Met de ontwikkeling van inclusief onderwijs geven we een verdere invulling aan artikel 24 van het VN-verdrag handicap.
- Inzet voor de komende jaren is om op de korte termijn aan te sluiten bij de energie die er is in het land. Zeker waar de randvoorwaarden nog niet orde zijn richten we eerst meer op ondersteuning en facilitering.
- Om daarna, zodra dat kan, over te gaan naar een meer verplichtend karakter. Met als doel dat we zo snel als kan toewerken naar een situatie waarin alle scholen inclusief onderwijs bieden.

Datum

18 januari 2023

De Werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035 (verder werkagenda)

- De werkagenda is tot stand gekomen door uitgebreid te spreken met jongeren, ouders, schoolbestuurders, samenwerkingsverbanden, gemeenten en andere professionals uit en om het onderwijs en de zorg en hun vertegenwoordigers over de route naar inclusief onderwijs.
De werkagenda richt zich op het funderend onderwijs.
- Omdat er niet één route naar inclusief onderwijs vorm te geven is, is de aangekondigde routekaart in overleg met betrokken partijen omgevormd naar een werkagenda. Dit straalt uit dat we de ambitie delen, een gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen, en de agenda te herijken.
- In deze agenda zet u de ambitie voor 2035 neer. Dit betekent niet dat het in 2035 (pas) 'af' is, inclusief onderwijs is een beweging. Maar onze samenleving verandert continu en daarmee onze opgave en ambitie voor het onderwijs. De ambitie concretiseren we nog dit jaar.
- De ambitie is uitgewerkt in zes actielijnen:
 - Toerusten van school en personeel - Scholen en het personeel zijn voorbereid op het lesgeven aan een diverse groep met een extra ondersteuningsbehoefte.
 - Laagdrempelige hulp in en nabij de school - Ondersteuning en hulp is gemakkelijk beschikbaar voor zowel jongere als het personeel.
 - Organiseren van een dekkend aanbod van (inclusief) onderwijs en ondersteuning - Er worden afspraken gemaakt over een verdeling van de beschikbare ondersteuning.
 - Regelruimte creëren in leerpad en ontwikkeling. Er is flexibiliteit mogelijk bij het vormgeven van de leeromgeving en de ontwikkeling van de jongere.
 - Bouwen aan een toegankelijke en inclusieve huisvesting - Huisvesting is toegankelijk voor zoveel mogelijk jongeren en flexibel ingericht.
 - Normaliseren van inclusief onderwijs - Inclusief onderwijs is niet langer de uitzondering, maar de norm.
- U kiest voor een lerende, gefaseerde aanpak en voor aansluiting bij de ontwikkelingen in de praktijk. De komende drie jaar zetten we met name in op stimuleren, faciliteren en ondersteunen.
- Elke drie jaar is er een ijkmoment (2025, 2028, 2031) om te bepalen welke vorderingen er zijn gemaakt en in welke mate we dichterbij de ambitie komen.
- We bewegen steeds meer naar een fase waarin de vrijblijvendheid rondom inclusief onderwijs afneemt. Uiterlijk in de laatste fase vanaf 2029, en zoveel eerder als mogelijk, gaan meerdere verplichtingen gelden rondom het uitvoeren van inclusief onderwijs.

- Voor het monitoren van de voortgang wordt in eerste instantie gebruik gemaakt van wat er nu al wordt vastgelegd en gemonitord, zoals de doelstellingenmonitor passend onderwijs.

Datum

18 januari 2023

Acties en maatregelen opgenomen in de brief

In de werkagenda zijn acties en maatregelen opgenomen op landelijk en regionaal niveau. Omdat OCW niet gaat over het hoe zijn er op dat niveau suggesties gedaan op basis van de inbreng tijdens de bijeenkomsten. In de brief gaat u in op de acties en maatregelen waar de Rijksoverheid voor aan zet is:

1. Heldere taakomschrijving voor samenwerkingsverbanden vastleggen
2. Bepalen wat er nodig is op het gebied van huisvesting
3. Doorontwikkeling van het gespecialiseerd onderwijs vormgeven
4. Verruimen beleidsregel experimenten samenwerking regulier en speciaal onderwijs
5. Meer onderzoek inzake inclusief onderwijs uitvoeren
6. Betrokkenheid ouders en jongeren vormgeven
7. Ondersteuning bieden aan initiatieven inclusief onderwijs

Draagvlak en zorgen rondom de werkagenda

Zoals eerder aangegeven schaarst een brede coalitie zich achter de ambitie van inclusief onderwijs. Alle betrokken partijen onderschrijven het belang, het doel en de ambitie van inclusief onderwijs. Tegelijkertijd zijn er ook zorgen geuit, die we herkennen, waardoor sommige partijen zich voor nu alleen willen committeren aan de stappen voor het komende jaar. Deze zorgen zijn:

- Een aantal partijen wil een concretiseringsslag maken op o.a. de ambitie of de regie op de uitvoering van de werkagenda. Deze concretisering start dit jaar nog.
- Een aantal partijen vindt het tempo om inclusief onderwijs in 2035 te realiseren te langzaam. Daar tegenover staan de vertegenwoordigers van de leraren en de ouderorganisaties die vinden dat de randvoorwaarden eerst op orde moeten zijn. *U gaat in op de ontwikkelingen om de randvoorwaarden rondom onderwijsprofessionals via de Werkagenda samen voor het beste onderwijs zoveel mogelijk op orde te krijgen.*
- Met name leerling- en ouderorganisaties vinden dat inclusief onderwijs niet vrijblijvend mag zijn en pleiten voor een wettelijke norm. *U geeft aan het daarmee eens te zijn maar nu eerst aan te sluiten bij de praktijk en onderzoek. Omdat op basis van de ervaringen en onderzoeken de mogelijkheden maar ook de grenzen van inclusief onderwijs nader geformuleerd kunnen worden. Het streven is en blijft dat uiteindelijk alle scholen inclusief onderwijs bieden.*
- Ten slotte gaat u in op de zorgen rondom maatwerk bieden aan specifieke groepen leerlingen, zoals (zeer) hoogbegaafde leerlingen. U verwijst naar het plan van aanpak hoogbegaafdheid en geeft aan dat ook bij inclusief onderwijs de mogelijkheid blijft bestaan om specifiek aanbod te hebben.

Verbinding met andere thema's

Vervolgens gaat u kort in op de verbinding met de verbindingsroute onderwijszorg. En reflecteert u op het mogelijke spanningsveld wat inclusief onderwijs creëert tussen een meer groepsgerichte aanpak en een individuelere benadering.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

Datum

18 januari 2023

TER BESLUITVORMING

Aan: MPVO

**Korte Kanselijkheid en
Onderwijsondersteuning**

Van

5.1.2.e

Datum

29 augustus 2022

Referentie

33760339

Bijlagen

Droombeeld 'Inclusief onderwijs
2035' (bijlage 1)

Routekaart Inclusief Onderwijs
bestaat uit:

A. 'Actieplan route naar
inclusiever' (bijlage 2)

B. Begeleidende teksten (bijlage
3)

Voorgestelde werkbezoeken
(bijlage 4)

Begeleidend schrijven
achterbanraadpleging

nota

Routekaart Inclusief Onderwijs

Aanleiding

Op dinsdag 17 mei is tijdens de beleidsstaf gesproken over het traject inclusief onderwijs. U ontvangt hierbij een update van dit traject, waaronder de versie die momenteel voor ligt bij betrokken partijen voor achterbanraadpleging ter informatie, daarnaast vragen we u om een aantal besluiten m.b.t. het verdere proces.

Geadviseerd besluit

graag om te bespreken met DGPK

1. Bent u akkoord met het inplannen van een afzonderlijk overleg om de input van betrokken partijen en de aangepaste Routekaart alsmede de raakvlakken en dilemma's met andere dossiers met u te bespreken?
2. Bent u akkoord met het inplannen van een bestuurlijk overleg, dat DGPV namens u voorziet, met de veldpartijen over inclusief onderwijs?
3. Bent u akkoord met de voorgestelde uitwerking om de Tweede Kamer te informeren over de routekaart?
4. Bent u akkoord met het organiseren van twee tot drie werkbezoeken bij voorbeelden van inclusief onderwijs zoals voorgesteld in bijlage 4?

Kernpunten

- Op basis van vier bijeenkomsten met afvaardiging van het onderwijsveld is de ambitie voor inclusief onderwijs in 2035 (het droombeeld) en de Routekaart tot stand gekomen.
- De routekaart is in juli verspreid naar de betrokken veldpartijen (impulsgroep)¹ voor achterbanraadpleging. We verwachten de inbreng op 19 september.
- Het voorstel is om de routekaart te concretiseren in een actieplan. Het streven is dat actieplan uiterlijk **eind november** met de betrokken veldpartijen bestuurlijk vast te stellen. Waarbij we in ieder geval de acties van de Rijksoverheid binnen een kortere (deze kabinetsperiode) en langere (tot 2035) termijn in kaart brengen. Hierbij valt te denken aan het uitbreiden van experimenten, wetswijzigingen of de voornemens rondom huisvesting.

¹ De impulsleden zijn de vertegenwoordigers van leerlingen (LAKS, JongPIT, LBVSO, Defence for Children), ouders (Ouders & Onderwijs, Balans, Iederin) , leraren (AOB, CNV, Lerarencollectief), onderwijsondersteuners (LBBO, Biond, NVC-NVL, De Onderwijsconsulenten), schoolleiders (AVS), schoolbesturen (VO-Raad, PO-Raad, Sectorraad Praktijkonderwijs), gespecialiseerd onderwijs (Sectorraad Gespecialiseerd Onderwijs, Auris, Kentalis), samenwerkingsverbanden (Sectorraad Samenwerkingsverbanden VO, Netwerk LPO), gemeenten (VNG), Rijksoverheid (OCW, VWS, IvHO), ondersteuning scholen (Steuropunt passend onderwijs).

- De planning is om de routekaart met actieplan tegelijkertijd met de voortgangsrapportage passend onderwijs begin 2023 naar de Tweede Kamer te versturen. Omdat inclusief onderwijs in het Coalitieakkoord is genoemd moet deze langs de CWIZO, RWIZO en MR en is de planning krap. Daarom stellen we voor om apart met u door te praten over de inbreng en de voorgestelde wijzigingen op zowel het droombeeld als de routekaart.
- U stelde in de beleidsstaf voor om één prototype van inclusief onderwijs vorm te geven, wij denken dat dit niet werkbaar is. We willen u daarom kennis laten maken met de diversiteit aan inclusief onderwijs. Daarom vindt u in de bijlage 4 een aantal voorgestelde initiatieven voor werkbezoeken.

Datum
29 augustus 2022

Toelichting

- Met inclusief onderwijs hebben we de ambitie om zoveel mogelijk kinderen zich samen te laten ontwikkelen en te laten opgroeien. Zo zorgen we er met diverse partijen in het veld voor dat het onderwijs toegankelijk wordt voor alle leerlingen, met en zonder extra ondersteuningsbehoefte. Dit past ook bij de motie Van Meenen (#327)² uit juli 2019 waarin hij de regering vraagt een brede coalitie op te bouwen om tot inclusief en goed onderwijs voor ieder kind te komen. Daarnaast staat in het coalitieakkoord dat we *streven naar inclusief onderwijs waarbij kinderen met en zonder een beperking of ziekte samen naar school gaan*.
- In het kader van de evaluatie van passend onderwijs hebben we samen op basis van vele gesprekken en met 25 vertegenwoordigende partijen van ouders, leraren, leerlingen, zoals de Sectorraad GO, LAKS en de AOB voor het volgende scenario (scenario 4) gekozen voor inclusief onderwijs in Nederland, in 2035: "Zo veel mogelijk integratie van regulier en speciaal onderwijs onder één dak, zodat zoveel mogelijk leerlingen in de buurt samen naar school kunnen, waar mogelijk samen in de les. Er is deels gescheiden aanbod en deels gedeeld aanbod van onderwijs. Er blijft nog wel speciaal onderwijs bestaan voor leerlingen die echt intensievere ondersteuning nodig hebben." Dat scenario is verder uitgewerkt in een ambitie inclusief onderwijs in 2035 (het droombeeld).

Totstandkoming droombeeld en routekaart Inclusief Onderwijs

Om tot een ambitie inclusief onderwijs in 2035 (het droombeeld) en een routekaart te komen zijn er vier bijeenkomsten georganiseerd met het onderwijsveld. In de eerste bijeenkomst is input voor het droombeeld (zie bijlage 1) verzameld. In de drie opeenvolgende bijeenkomsten is besproken welke doelen en maatregelen op landelijk, regionaal en schoolniveau nodig zijn om tot het droombeeld te komen. Daaruit zijn zes lijnen gekomen waarlangs inclusief onderwijs wordt ingevuld.

1. Toerusten school en personeel;
2. Laagdrempelige hulp in en nabij de school;
3. Organiseren van dekkend aanbod onderwijs en ondersteuning
4. Regelruimte creëren in leerpad en ontwikkeling
5. Bouwen aan toegankelijke en diverse huisvesting
6. Normaliseren van inclusiever onderwijs

² Vergaderjaar 2018 – 2019, 31 497

Datum
29 augustus 2022

De gesprekken werden per thematafel gevoerd met professionals, aangedragen door de betrokken veldpartijen, vanuit diverse invalshoeken zoals samenwerkingsverbanden, jeugdzorg en ouders. De lerarenbonden hebben aangegeven op dit moment niet mee te willen praten over inclusief onderwijs, omdat er momenteel teveel op de scholen en leraren af komt. CNV heeft bij de eerste bijeenkomst over het droombeeld wel een afvaardiging gestuurd. Elke bijeenkomst is samengevat in beeld en woord. Deze verslagen zijn de basis geweest voor de routekaart die u in de bijlage 2 en 3 vindt. Op dit moment bestaat de routekaart nog uit een Actieplan/praatplaat met begeleidende teksten, uiteindelijk wordt de routekaart interactief. Dit betekent dat de routekaart een soort website wordt waarbij er op de afbeeldingen geklikt kan worden, vervolgens verschijnt de tekst in beeld als een pop-up. De routekaart (het actieplan) is niet zodanig van links naar rechts of van onder naar boven te lezen dat eerst de ene actie plaats moet vinden voordat de andere kan gebeuren.

Achterbanraadpleging en verdere proces

Begin zomer zijn de ambitie inclusief onderwijs in 2035 (het droombeeld) en de routekaart (praatplaat en toelichtende tekst met de maatregelen, mogelijke acties en actoren) naar de betrokken impulsleden gestuurd voor een achterbanraadpleging. Op 19 september verwachten we de reacties. Nadat we de input verwerkt hebben willen we graag met u in gesprek over het aangepaste droombeeld, de routekaart en de inzet van de veldpartijen, voordat de route en het actieplan naar inclusief onderwijs besproken worden in het bestuurlijk overleg met de veldpartijen. De veldpartijen hebben meerdere keren aangegeven dat het belangrijk is dat OCW de richting en voornemens uitspreekt m.b.t. inclusief onderwijs, een bestuurlijk overleg is daarbij een passend gremium. Dat overleg is voorzien eind november.

De planning is om de routekaart tegelijkertijd met de voortgangsrapportage passend onderwijs naar de Tweede Kamer te sturen begin 2023. Omdat inclusief onderwijs in het CA genoemd is moet de routekaart langs de CWIZO, RWIZO en MR. We stellen voor om een apart overleg in te plannen met u waarbij er meer tijd en ruimte is dan een beleidsstaf om dit onderwerp aan bod te laten komen. Dan gaan we graag met u het gesprek aan over de raakvlakken en mogelijke dilemma's tussen inclusief onderwijs en andere dossiers zoals leraren(tekort), school en omgeving en het masterplan basisvaardigheden.

Beslispunt 1: Bent u akkoord met het inplannen van een afzonderlijk overleg om de input van betrokken partijen en de aangepaste Routekaart alsmede de raakvlakken en dilemma's met andere dossiers met u te bespreken?

Beslispunt 2: Bent u akkoord met het inplannen van een bestuurlijk overleg, dat DGPV namens u voorziet, met de veldpartijen over inclusief onderwijs? *geen haast*

Outline Kamercommunicatie Routekaart

Naast een interactieve routekaart willen we de Kamer het doorlopen proces en een actieplan aanbieden. Dit actieplan is daarmee een concrete vertaalslag van de routekaart waarbij we in ieder geval de acties van de Rijksoverheid binnen een kortere (deze kabinetsperiode) en langere termijn (tot 2035) in kaart brengen.

De outline ziet er als volgt uit:

- Inleiding/aanleiding (o.a. wens veldpartijen bij verbeteraanpak passend onderwijs; VN-verdrag Handicap; advies Onderwijsraad; rapport College voor Rechten van de Mens over onderwijs)
- Waarom we toewerken naar inclusief onderwijs
- Wat verstaan we onder inclusief onderwijs/waar willen we naartoe (streefbeeld 2035, op basis van droombeeld).³
- Routekaart *waaronder meer informatie over*:
 - o Acties op landelijk niveau (met globaal tijdpad; onderscheid acties korte termijn (deze kabinetsperiode) en langere termijn)
 - Experimenten & praktijkonderzoek en op basis daarvan aanpassing onderwijs (en zorg?)-wetten; aanpassing beleidsregel als eerstvolgende stap)
 - Acties VWS/OCW zoals ontschotting beleid en financiering
 - Huisvesting (i.c.m. inzet op duurzaamheid, ventilatie en onderhoud gebouwen)
 - Lerarenopleidingen i.r.t. inclusief onderwijs
 - Stimulering en ondersteuning scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden opzetten
 - o Acties op regionaal niveau: op hoofdlijnen welke activiteiten en welke veldpartijen hierin voortouw nemen
- De rode draad hierbij is:
 - o Erkennen dat we al enige tijd op weg zijn naar inclusief onderwijs: groot aantal voorlopers experimenten & onderzoek vanuit OCW, Samen naar Schoolklassen en alle initiatieven die daarmee in beeld zijn;
 - o Ruimte voor scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden om dit in eigen tempo aan te pakken (mede in relatie tot lerarentekort en andere problematiek) en in een vorm die past bij de populatie en de vraagstukken die leven in de regio.
 - o Komende drie jaar accent op stimuleren en ondersteunen; kennisopbouw en kennisdeling; (proces)begeleiding waar nodig.
 - o Ondertussen werken aan het mogelijk maken van inclusief onderwijs.

Datum
29 augustus 2022

Beslispunt 3: Bent u akkoord met de voorgestelde uitwerking om de Kamer te informeren over de Routekaart?

Werkbezoeken

U heeft in de beleidsstaf het idee geopperd om één prototype voor inclusief onderwijs te maken op basis van meerdere mooie initiatieven. Er bestaan echter diverse vormen van inclusief onderwijs, afhankelijk van de leerlingen die er zijn in de wijk, gemeente of regio, of afhankelijk van de kansen die zich voordoen voor de samenwerking (bijvoorbeeld nieuwbouw). Er is daarmee niet één prototype te maken dat in alle situaties de meest passende vorm is. Wij stellen daarom voor om u in een aantal werkbezoeken met diverse varianten van inclusief onderwijs kennis te laten maken. Naast de Monnikskap waar u al bent geweest, vindt u in de bijlage 4 aan aantal initiatieven om op werkbezoek te gaan. Wij stellen voor, in

³ Hierin nemen we ook de vertaling van het droombeeld naar de routekaart op, het 'tussenverhaal' zoals u hebt aangegeven in de beleidsstaf. Dit kan pas volgen nadat de ambitie/het droombeeld bestuurlijk zijn vastgelegd.

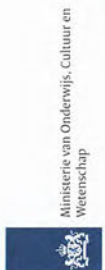
de aanloop naar behandeling van de routekaart in de Tweede Kamer, twee tot drie werkbezoeken te plannen.

Datum
29 augustus 2022

Beslispunt 4: Bent u akkoord met het organiseren van twee tot drie werkbezoeken uit de voorgestelde bijlage 4?

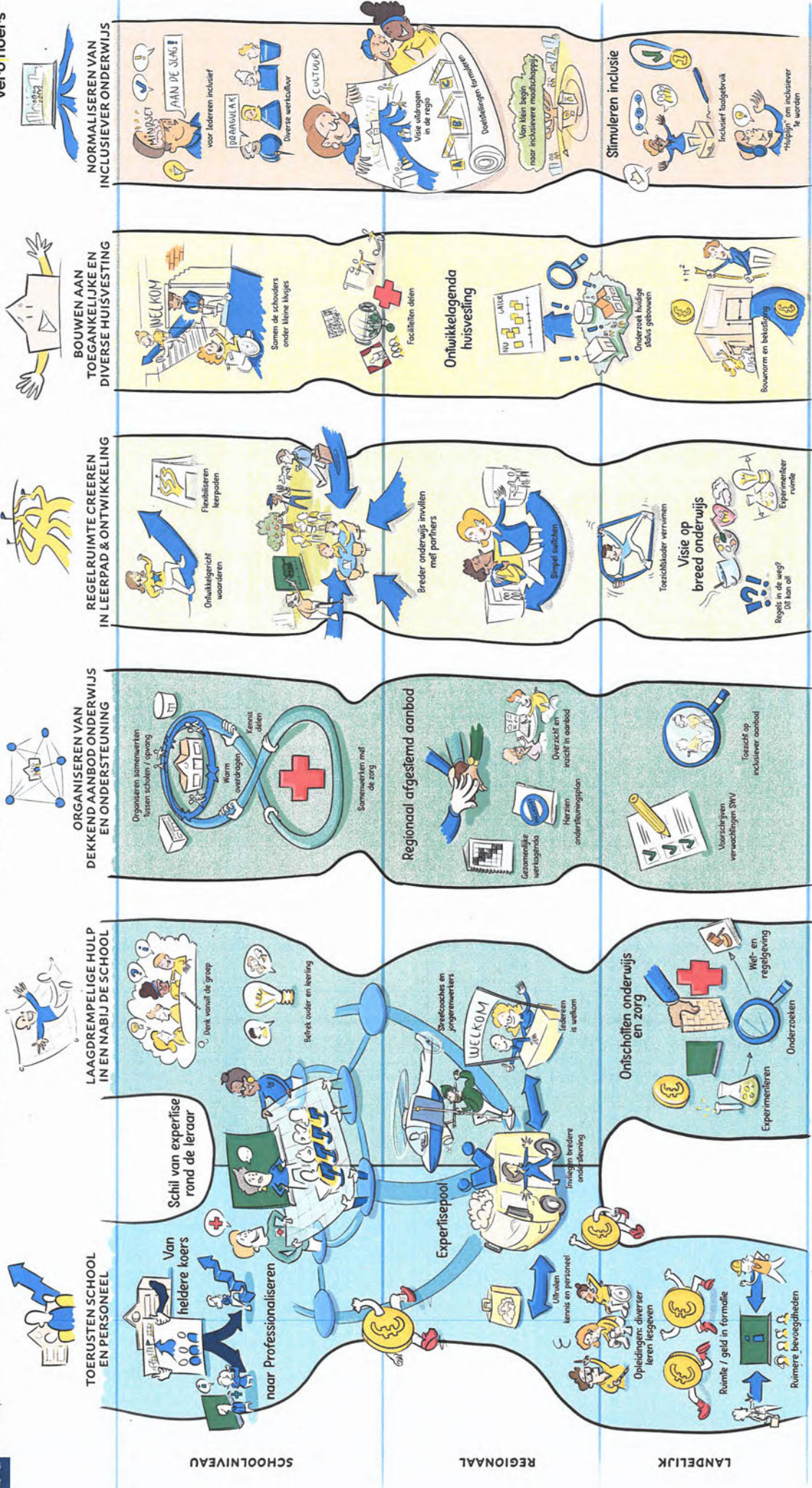
Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

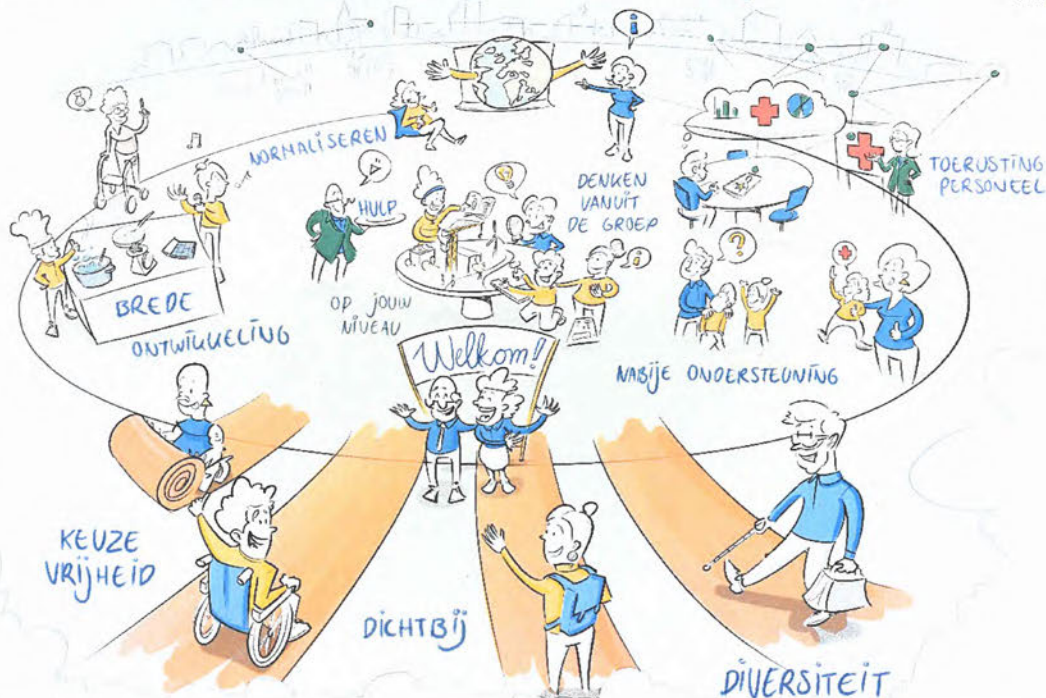

ACTIEPLAN ROUTE NAAR INCLUSIEVER

hutsport
v suete
verb nders

Dit actieplan is tot stand gekomen in het eerste half jaar van 2022 doormiddel van gesprekken met een afvaardiging vanuit het onderwijs, de opvang, de zorg en gemeenten. Het ministerie van OCW heeft dit georganiseerd. Er is gewerkt vanuit het 'Droombeeld inclusiever onderwijs 2035'. Van daaruit is bedacht wat is er aan activiteiten nodig op school, regionaal en landelijk niveau om het droombeeld waar te kunnen maken. In het actieplan zijn de activiteiten ondergebracht in 6 doelen: 1. Toerusten school en personeel, 2. laagdrempelige hulp in en nabij de school, 3. organiseren van dekkend aanbod onderwijs en ondersteuning, 4. regelruimte creëren in leerpad & ontwikkeling, 5. bouwen aan toegankelijker en diverse huisvesting en 6. normaliseren van inclusiever onderwijs. Na de zomer wordt duidelijk welke partijen waaronder hun schouders gaan zetten om van plan naar uitvoering te komen.

Dit droombeeld is tot stand gekomen in het eerste half jaar van 2022 door middel van gesprekken met afvaardiging het onderwijsveld, de opvang, de zorg en gemeenten. De gesprekken waren georganiseerd door het ministerie van OCW. De vraag: "Hoe ziet inclusief onderwijs er in 2035 uit?" stond tijdens deze gesprekken centraal. Het droombeeld is een verdere uitwerking van de definitie van inclusief onderwijs.

In het droombeeld is diversiteit normaal in de scholen, kan op eigen niveau geleerd worden en staan leraren zij en zij met andere professionals om inclusief onderwijs mogelijk te maken. Het is niet in beton gegoten, maar wel richtinggevend. Naast het droombeeld is er ook een "Routekaart naar inclusief" ontwikkeld. Hierin staan concrete stappen die het onderwijs dicht bij het droombeeld brengen.

Onderschrift van het droombeeld:

Dit droombeeld is tot stand gekomen in het eerste half jaar van 2022 door middel van gesprekken met afvaardiging het onderwijsveld, de opvang, de zorg en gemeenten. De gesprekken waren georganiseerd door het ministerie van OCW. De vraag: "Hoe ziet inclusief onderwijs er in 2035 uit?" stond tijdens deze gesprekken centraal. Het droombeeld is een verdere uitwerking van de definitie van inclusief onderwijs. In het droombeeld is diversiteit normaal in de scholen, kan op eigen niveau geleerd worden en staan leraren zij en zij met andere professionals om inclusief onderwijs mogelijk te maken. Het is niet in beton gegoten, maar wel richtinggevend. Naast het droombeeld is er ook een "Actieplan route naar inclusiever" ontwikkeld. Hierin staan concrete stappen die het onderwijs dicht bij het droombeeld brengen.

Droombeeld inclusief onderwijs 2035

Ieder kind is **welkom** op school. Leerlingen (en hun ouders) hebben **keuzevrijheid** om te kiezen voor de school die het beste bij ze past, die **dichtbij** is en met leeftijdsgenoten waarbij ze zich thuis voelen. Leerlingen met en zonder extra ondersteuningsbehoefte volgen samen les, spelen samen op het schoolplein, vieren feest, gaan samen op schoolreis of schoolkamp. Ze vormen een groep, zonder onderscheid maar **met diversiteit**. De school benut wat ze elkaar te bieden hebben.

Oplossingen die gericht zijn op extra ondersteuning van leerlingen worden zoveel mogelijk groepsgericht aangeboden, er wordt steeds gedacht 'Welke oplossing is van meerwaarde voor de groep leerlingen'. De groep is geen vaststaand begrip. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld in een eigen groep aan algemene vaardigheden werken en in groepen van vergelijkbaar niveau uit elkaar gaan voor andere vakken. Tegelijkertijd hoeft de lesdag of de schoolloopbaan hoeft niet voor alle leerlingen hetzelfde zijn. Flexibiliteit in schoolroutes en beoordeling is mogelijk. Versnellen of vertragen is mogelijk, zelfs op specifieke onderdelen. De **brede ontwikkeling** van de leerlingen staat

centraal, niet alleen cognitief dus, maar ook sociaal en creatief. Scholen hebben de ruimte om waar nodig maatwerk te leveren, in samenspraak met de leerling en de ouder. Het is belangrijk om voor iedere leerling hoge doelen te stellen; het eindpunt waar naartoe gewerkt kan verschillen, afhankelijk van de capaciteiten van de leerling. Zo is het onderwijs passend voor het eigen **niveau van leerlingen**.

Alle gebouwen zijn voor iedereen toegankelijk. Waar nodig maken leerlingen gebruik van andere ruimtes. Daarnaast is het gebouw flexibel in te richten, zodat het mee kan bewegen met de behoefte van de groep.

Extra hulp en ondersteuning krijgen is normaal. Iedereen heeft wel eens extra hulp en ondersteuning nodig. **Ondersteuning** - zowel voor de leerling als voor de leraar/docent en het ondersteunend personeel - **is nabij** en beschikbaar. Als het kan, is die hulp, expertise en ondersteuning beschikbaar in de klas, de school, het schoolteam of in hetzelfde gebouw. En kan dat niet, dan is hulp en ondersteuning eenvoudig op te roepen vanuit de regio en snel in te zetten. De kennis die is opgebouwd in het gespecialiseerd onderwijs blijft beschikbaar.

Als het voor hun ontwikkeling belangrijk is dat leerlingen tijdelijk of voor langere tijd switchen naar een speciale onderwijsvoorziening of zorg, dan kan dat. Gespecialiseerd onderwijs blijft bestaan, voor leerlingen die dat echt nodig hebben. Daarbij zorgen betrokken professionals voor een warme overdracht.

Scholen, leraren/docenten en onderwijsondersteuners hebben de tijd en de ruimte en zijn voldoende **toegerust** om les te geven aan een diverse groep. In hun opleiding hebben ze geleerd hoe ze dat kunnen doen en tijdens hun carrière ontwikkelen ze zich daar verder in.

Scholen staan niet alleen voor de ontwikkeling van leerlingen en scholieren. De ontwikkeling van leerlingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van velen, waaronder ouders, gespecialiseerde voorzieningen, zorg, jeugdzorg, kinderopvang, gemeenten, partners in de wijk en het bedrijfsleven in de regio. De kracht zit hem in een goed netwerk. Goed samenwerken en samen de verantwoordelijkheid pakken is essentieel. Zowel binnen de school als in het netwerk van partners om de school heen.

Inclusief onderwijs staat in verbinding met de maatschappij en draagt bij aan een het **normaliseren** van een inclusieve maatschappij.

Disclaimer

Dit droombeeld is tot stand gekomen in het eerste half jaar van 2022 door middel van gesprekken met afvaardiging vanuit het onderwijsveld, de opvang, de zorg en gemeenten. De vraag: "Hoe ziet inclusief onderwijs er in 2035 uit?" stond tijdens deze gesprekken centraal. Het droombeeld is een verdere uitwerking van de definitie van inclusief onderwijs (eerder bekend als scenario 4): "Zo veel mogelijk integratie van regulier en speciaal onderwijs onder één dak, zodat zoveel mogelijk leerlingen in de buurt samen naar school kunnen, waar mogelijk samen in de les. Er is deels gescheiden aanbod en deels gedeeld aanbod van onderwijs. Er blijft nog wel speciaal onderwijs bestaan voor leerlingen die echt intensievere ondersteuning nodig hebben."